

SECCIÓ DE SENDERS

AE TALAIA

LA RUTA DEL CÍSTER

5a Etapa : PRENAFETA - ERMITA DE SANTA ANNA - MONTBLANC
ERMITA DE SANT JOAN - ERMITA DE LA SANTÍSSIMA TRINITAT
LES MASIES DE POBLET - MONESTIR DE SANTA MARIA DE POBLET

12 de maig de 2002

HORARI PREVIST

Sortida de Vilanova i la Geltrú.	7	h
Àrea de Servei de Montblanc. Esmorzar.	8	h
	8.30	h
Prenafeta. Inici de la caminada.	9	h
Ermita de Santa Anna. Breu reagrupament.	9.20	h
	9.25	h
Montblanc. Pont Vell. Reagrupament.	10.30	h
	10.40	h
Ermita de Sant Joan. Reagrupament.	11.45	h
	11.55	h
Ermita de la Trinitat. Reagrupament.	12.35	h
	12.45	h
Monestir de Poblet. Dinar a Can Sagués.	13.50	h
Visita al monestir.	16.30	h
Sortida cap a Vilanova.	18	h
Vilanova i la Geltrú.	19.30	h

Notes.-

- ** Esmorzarem a l'Àrea de Servei de Montblanc, abans de sortir de l'autopista. Dinarem a Can Sagués; és una masia que hi ha prop del monestir de Poblet (l'autocar ens hi portarà).
- ** Si us plau, sigueu puntuals, respecte els reagrupaments i vigileu que hi sigui tothom.
- ** Tingueu en compte que l'organització sempre pot modificar aquesta previsió d'horari en funció de com es vagi desenvolupant l'etapa (Condicions meteorològiques, retards o avançaments imprevistos, etc).

SECCIÓ DE SENDERS AE TALAIA

LA RUTA DEL CÍSTER

**5a Etapa : PRENAFETA - ERMITA DE SANTA ANNA - MONTBLANC
ERMITA DE SANT JOAN - ERMITA DE LA SANTÍSSIMA TRINITAT
LES MASIES DE POBLET - MONESTIR DE SANTA MARIA DE POBLET**

12 de maig de 2002

DESCRIPCIÓ DEL RECORREGUT

Horari		
Parcial	Total	Quilometratge
0.00	0.00	0.000

Prenafeta (470 m). Des de la plaça de l'Església girem pel primer carrer a mà dreta; trobarem senyals d'un PR. Passem un pontet i seguim a l'esquerra a fregar de les cases que hi ha al nostre davant.

0.02	0.02	0.200
------	------	-------

Cementiri i pallissa. Seguim recte, en direcció al bosc, passant entremig de les dues construccions. Deixem a la dreta el camí amb senyals de PR.

0.11	0.13	1.100
------	------	-------

Bifurcació (445 m). Arribem en un camí ample; seguim cap a la dreta. La branca de l'esquerra va cap a una casa de nova construcció.

0.01	0.14	1.200
------	------	-------

Cruïlla. Tombem a l'esquerra tot passant pel costat del bosc.

0.04	0.18	1.500
------	------	-------

Cruïlla (435 m). Deixem el camí principal i agafem el de la dreta que mena a l'ermita de Santa Anna.

0.03	0.21	1.700
------	------	-------

Ermita de Santa Anna (430 m). L'ermita està mig enderrocada; davant de la porta hi ha dos xiprers molt alts. Agafem el camí de l'esquerra en direcció a unes pallisses.

0.03 0.24 1.900

Cruïlla. Agafem un camí amb molt bon estat que porta al mas del Gassol, que veiem davant nostre. El camí de l'esquerra porta a la carretera de Prenafeta a Montblanc i al mas de la Sabatera.

0.07 0.31 2.500

Pont de l'autopista (378 m). Al capdamunt de la pujada seguim el camí que baixa cap a l'esquerra i voreja l'autopista fins a l'àrea de servei.

0.09 0.40 3.300

Àrea de servei de l'autopista (350 m). Continuem pel mateix camí deixant altres camins laterals.

0.17 0.57 4.700

Rasa del Pinetell i cruïlla (325 m). Agafem el camí de l'esquerra.

0.08 1.05 5.300

Riu Anguera i variant N-240 (320 m). Passem pel pont sobre el riu Anguera i, a pocs metres, per sota de la variant de Montblanc de la N-240.

0.06 1.11 5.700

Cruïlla (325 m). Pal. Agafem el camí que va cap a la dreta en direcció al cementiri de Montblanc. Seguint recte sortiríem a la carretera de Prenafeta a Montblanc.

0.09 1.20 6.400

Cementiri (330 m). Passem a tocar de l'antiga fàbrica de joguines Congost i el cementiri. Seguim pel camí asfaltat de l'esquerra, passant per sota de la via del ferrocarril Reus-Lleida i per la carretera N-240 fins arribar al Pont Vell que traspasa el Francolí. Entrem a la vila Ducal, seguint cap a la dreta per les muralles i pujant fins al santuari de la Serra.

0.11 1.31 7.300

Carrer Pujada de la Serra. Coincidència del GR-175 i el GR-171 (360 m). Pal. Agafem el camí-barranc que porta a un aqüeducte que hem de traspasar per sota. El camí passa entre camps de conreu i va pujant suaument. Aquest tram coincideix amb el GR-171.

0.17 1.48 8.400

Camí de Sant Joan (400 m). Inici de la variant GR-175-2 per a bicicletes. Pal. S'acaben els camps de conreu. Seguim a l'esquerra per un sender força ample. Comencem a enfilem-nos per les Muntanyes de Prades cap a l'ermita de Sant Joan. Deixem el GR-171, camí que està en més bon estat, que ens menaria a l'ermita de la Santíssima Trinitat i a l'Espluga de Francolí.

0.10 1.58 9.000

Torrent de Sant Joan (420 m). Passem el torrent i seguim. A uns 150 m trobarem un antic pal indicador de l'ermita. A partir d'ací comença un forta pujada entre terres argiloses. Més amunt trobarem materials pissarrosos i el començament d'un alzinar que ja no deixarem pràcticament fins a Poblet.

0.22 2.20 10.100

Fals pla entre coscolls (600 m). Veiem l'ermita davant nostre, encimbellada entre materials vermellosos (gresos i conglomerats).

0.08 2.28 10.600

Entrada a l'ermita (700 m). Pal. Poc abans d'arribar-hi deixarem a mà dreta unes escaletes tallades al gres, situades davant mateix d'un cirerer d'arboç, que haurem d'agafar per continuar la nostra ruta pel GR-175.

Sender cap a la Trinitat. En sortir de Sant Joan el camí ens queda a l'esquerra i fa primer una baixadeta; el seguim fins a trobar una pista.

0.12 2.40 11.400

Pista de la Trinitat a la Pena. Seguim cap a la dreta tot baixant fent ziga-zagues.. No la deixarem fins arribar a l'ermita. Zona boscosa molt interessant: alzines, roures, ... i molts cirerers d'arboç.

0.25 3.05 13.500

Camí i torrent de la Trinitat (580 m). Coincidència amb el GR-171-4. Pal. Seguim a la dreta tot baixant; a uns 200 metres trobarem l'ermita. Per continuar cap a Poblet haurem de recular fins aquí.

Sortim de l'ermita seguin el camí que remunta el torrent. Durant 1.3 km el GR-175 i el GR-171-4 marxaran plegats. A 200 m deixem a l'esquerra la pista de la Pena. Seguim recte amunt. A uns 300 m deixarem, a la dreta, un pont i unes cases en runes. Seguirem amunt i deixarem un nou camí a la dreta que va cap al torrent.

0.13 3.18 14.400

Petita presa (650 m). Hem de passar el torrent a gual. Continuem pel senderó de l'altra banda. Puja força. Al cap de poc passarem per sota d'una línia elèctrica.

0.06 3.24 14.800

Coll de les vinyes de Passa-serres; tallafocs i pals indicadors (690 m). Travessem el tallafocs i seguim recte avall. Forta baixada i amb molts esvorancs; precaució. Deixem l'alzinar i entrem en una gran pineda replantada; també hi ha avets i cedres. Aquí el GR-175 coincideix amb el PR-C-15. Deixem el GR-171-4, que s'enfila amunt a l'esquerra pel tallafocs.

0.09 3.33 15.400

Casa en runes. Seguim cap a la dreta baixant. La casa té una mina d'aigua que es conduïda per uns tubs que passen mig enterrats pel camí que seguirem cap al fons de la vall.

0.10 3.43 16.100

Masia d'en Simó (535 m). Pal. Passem pel costat de la tanca de la finca de la masia d'en Simó, que destaca pels grans cedres del jardí. Just a la porta de la casa ens trobem amb una cruïlla de pistes. S'acaba la zona boscosa i comença la zona de conreus. Per a nosaltres també s'ha acabat el recorregut per les Muntanyes de Prades.

Si seguíssim recte per la variant GR-175-2, faríem cap al poble de l'Espluga de Francolí, que veiem al fons ja davant nostre. Nosaltres seguim cap a l'esquerra. Final de la variant GR-175-2 per a bicicletes.

0.06 3.49 16.500

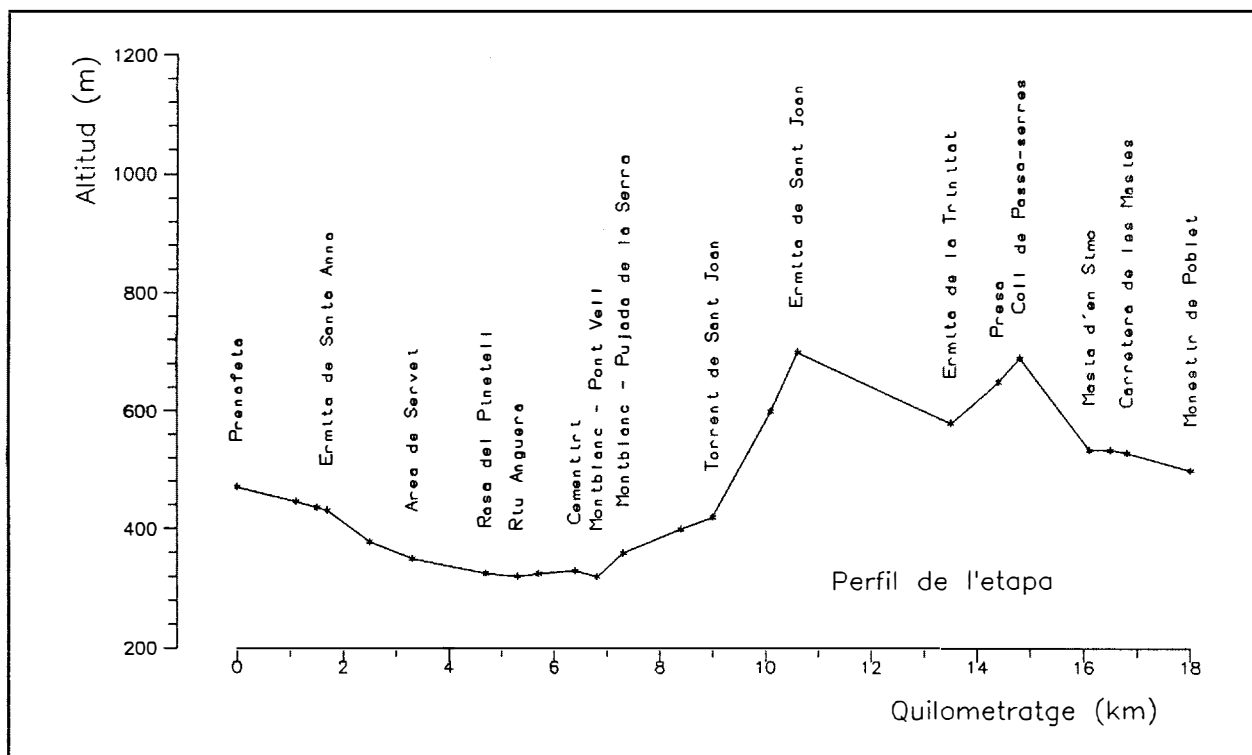
Primeres cases de les Masies de Poblet (535 m). Podem veure, per primera vegada, el majestuós monestir cistercenc de Poblet.

0.04 3.53 16.800

Carretera de les Masies a l'Espluga (530 m). Pal. Seguim a l'esquerra. A 400 m passarem pel pont del Barranc de Sant Bernat i trobarem la cruïlla d'una pista que va a la Pena (variant GR-171-4). Més endavant, a 300 m, trobarem la font de ferro i de magnèsia dedicada a l'abat Ciscar.

0.15 4.08 18.000

Entrada al recinte del Monestir de Santa Maria de Poblet (500 m).

ERMITES DE SANT JOAN I DE LA SANTÍSSIMA TRINITAT

A començaments del segle XV, a l'ermita de Sant Joan, hi visqué i hi féu penitència Elionor d'Aragó, germana de Jaume d'Urgell, tot fugint de la persecució de les tropes de Ferran de Trastàmara. Elionor esdevingué ermitana fins a la seva mort el 1430; fou enterrada a Poblet.

L'actual edifici de l'ermita de la Santíssima Trinitat fou bastit l'any 1790 i substitueix una ermita anterior ja esmentada al segle XIV. S'hi venera una imatge que segons la tradició fou trobada sota una vella alzina.

LES MASIES DE POBLET

Les Masies de Poblet és una zona residencial i hostalera creada a partir de finals del segle XIX molt pròxima al Monestir de Poblet tot i que pertany al municipi de l'Espluga de Francolí (El monestir pertany al municipi de Vimbodí). Els edificis es van establir al voltant de la font del Ferro i de la Magnèsia.

Els principals establiments balnearis són la Villa Engràcia, l'Hotel del Centre, l'Hotel La Capella. També hi ha l'alberg Jaume I per a joves.

MONESTIR DE SANTA MARIA DE POBLET

Situació geogràfica i història.

El monestir cistercenc de **Santa Maria de Poblet** és arrecerat al vessant septentrional de la **serra del Roquerol**, que constitueix un dels darrers contraforts de les muntanyes de Prades. Es troba a uns 500 metres d'altitud, sota els **tossals de la Pena, de l'Àguila i de Roca-roja**, que ultrapassen en altura el miler de metres. L'indret és ric en aigües, tant per les nombroses fonts que hi brollen (**fonts de Sant Bernat, de la Mineta, de la Nerola**, i les medicinals **del Ferro i de la Magnèsia**), com pel fet de trobar-se a la confluència del **Riu Sec**, el **barranc de Castellfollit** i el **riu de Pruners**, que passa a fregar els murs de l'abadia. Al segle XVIII, el pare Jaume Finestres en la seva obra *Historia del real monasterio de Poblet* descrivia magníficament el paisatge on deia "*... els aires són saludables, el cel alegre, els seus fluxos temperats, si bé la seva temperatura és molt freda a l'hivern*". El cenobi és enclavat dins del terme municipal de la vila de Vimbodí, en la seva part oriental, i a tocar el de l'Espluga de Francolí.

L'etimologia del topònim *Poblet* s'ha de cercar en l'adjunció del sufix *-etum*, que indica "col·lectivitat" d'allò expressat per l'arrel del mot llatí *populus* en la seva accepció d'"alber". Així, doncs, *Poblet* vol dir "lloc d'àlbers" o "albereda", arbre d'altra banda, de molt antiga implantació en aquest indret. També la llegenda vol que l'origen es degui a un eremita anomenat Poblet, famós per la seva espiritualitat, que vivia al lloc conegut per Lardeta, enclavat a les terres que avui ocupa el monestir. Malgrat la manca de fonament d'aquesta llegenda, a les darreres excavacions fetes al monestir, en l'anomenada torre de les Armes, han aparegut vestigis de construccions precistercenques que fan pensar en la possibilitat d'assentaments anteriors, si bé, probablement, es tracta d'una vil·la romana. La construcció no hi fóra aliena si considerem la forta romanització de la comarca i el pas proper de la Via Aurèlia que unia Tarragona amb Lleida.

A banda del paisatge, d'innegable bellesa, Poblet té per a Catalunya i per a la resta dels països que constituïren la Confederació catalano-aragonesa una especial significació, pel fet d'haver esdevingut, per decisió del rei Pere el Cerimoniós, panteó reial de la dinastia. El monestir, construït amb el favor

comtal i reial, forma un bell conjunt arquitectònic, declarat monument històric-artístic per l'ordre reial del 13 de juliol de 1921. L'església, part fonamental i destacada d'aquest conjunt fou elevada al rang de basílica pel papa Joan XXIII.

El 1151 el comte Ramon Berenguer IV (1131-62) féu donació a l'abat Sanç del monestir de Fonfreda, prop de Narbona, d'unes terres a la Conca per tal de bastir-hi un monestir cistercenc *per al servei de Déu*. La fundació del que havia d'ésser el monestir de Poblet suposava al comte repoblar i rompre unes terres que, buides i ermes, constituïen un gran desert en els nous dominis, entre la Catalunya Vella i les recentment conquerides ciutats de Tortosa (1148) i de Lleida (1149), alhora que, en l'ordre espiritual, es reforçava el paper de la restaurada seu metropolitana de Tarragona (1118) enfront de l'arquebisbat de Narbona.

L'abat Guerau (1153-54), el 1153, formà la primera comunitat plenament constituïda a Poblet. Els primers anys, però, les dificultats en la colonització agrícola d'unes terres abandonades de temps feien del tot insegur l'assentament definitiu dels monjos. Per aquesta raó, el 1155, l'arquebisbe de Tarragona, Bernat Tort, i Ramon Berenguer IV cediren a l'abat Grimoald (1155-58) el lloc de Doldellops, una propietat a la vora del Francolí, al terme de Valls, amb bones terres de conreu i un molí. Un any més tard, el comte junt amb un grup de nobles féu cessió al monestir del Mas de Bas, al terme de Garcia.

A poc a poc, la comunitat anà arrelant alhora que incrementava el seu patrimoni per donació de fidels o bé per compra. La terra era treballada directament pels monjos i pels conversos (nom que rebien al Císter els llecs). Els primers s'ocupaven de les terres més properes del monestir mentre que els conversos treballaven les més separades, que organitzaven en granges. Una granja era, segons l'organització cistercenca, una unitat d'explotació agrària vinculada al monestir, però de vida força independent. La constituïen un grup de conversos, al capdavant dels quals hi havia el *granger*, que era el convers que dirigia l'explotació i donava comptes al *cellerer* o administrador general del monestir. La manca de braços menà que poc a poc també s'hi integressin jornalers i esclaus sarraïns.

A la darreria del segle XII, Poblet tenia ja un nombre considerable d'aquestes granges, com les de Milmanda, Mitjana, Castellfollit, la Pena, el Tillar i Riudabella a la Conca de Barberà; la de Doldellops a l'Alt Camp; les de Cèrvoles i de la Novella a les Garrigues; la de Barbens a l'Urgell; Tordera i Rocaverd a la Noguera; les d'Utxesa, d'Avinganya i la Torre de Ferran al Segrià; i les de Viverol i d'Estopanyà a la Llitera.

Poblet organitzà també un altre tipus de domini territorial. Era el que es fixava amb un cap de família per un contracte d'establiment o emfiteusi; amb ell, l'agricultor tenia el domini útil de les terres lliurades en tinença, mentre que el senyor, en aquest cas el monestir, conservava el domini directe i cobrava un cens en diners o en parts estipulades de les collites. Els conreus pobletans eren els típics de l'època: cereals, oliveres, hortalisses, vinya i plantes tèxtils. També la ramaderia tenia una importància considerable en l'economia del monestir; els ramats d'ovelles i de cabres fornien els monjos de carn, llet, llana, formatge i pergamí.

El segle XIII es caracteritza per un canvi d'orientació en el domini territorial del monestir. La poca rendabilitat en l'explotació directe de les terres, per la manca cada vegada més acusada de conversos, féu que Poblet adquirís sota els abats Arnau de Filella (1215-20); Ramon d'Hostalric (1221-24) i Ramon de Cervera (1224-29), un seguit de drets senyorials per molts pobles i termes de les comarques veïnes. Poc després del primer quart de segle, Poblet exercia dominis senyorials sobre Vimbodí, Vinaixa, Vallclara, el Vilosell, la Pobla de Cèrvoles, Verdú, Montsor, Montblanquet, Rufeà, Belcaire d'Urgell, Juncosa, els Torms, el Soleràs i Corregó. L'abat **Ponç de Copons** (1316-48), per tal d'alleugerir la crisi econòmica provocada pel seu gran impuls constructor, encara amplià aquests dominis senyorials (que mai no foren feudals) sobre les viles. En la seva esplendor, Poblet estengué la seva jurisdicció per un total de set baronies, posseï una seixantena de pobles i nomenava els batlles d'una desena de viles que depenien del monestir.

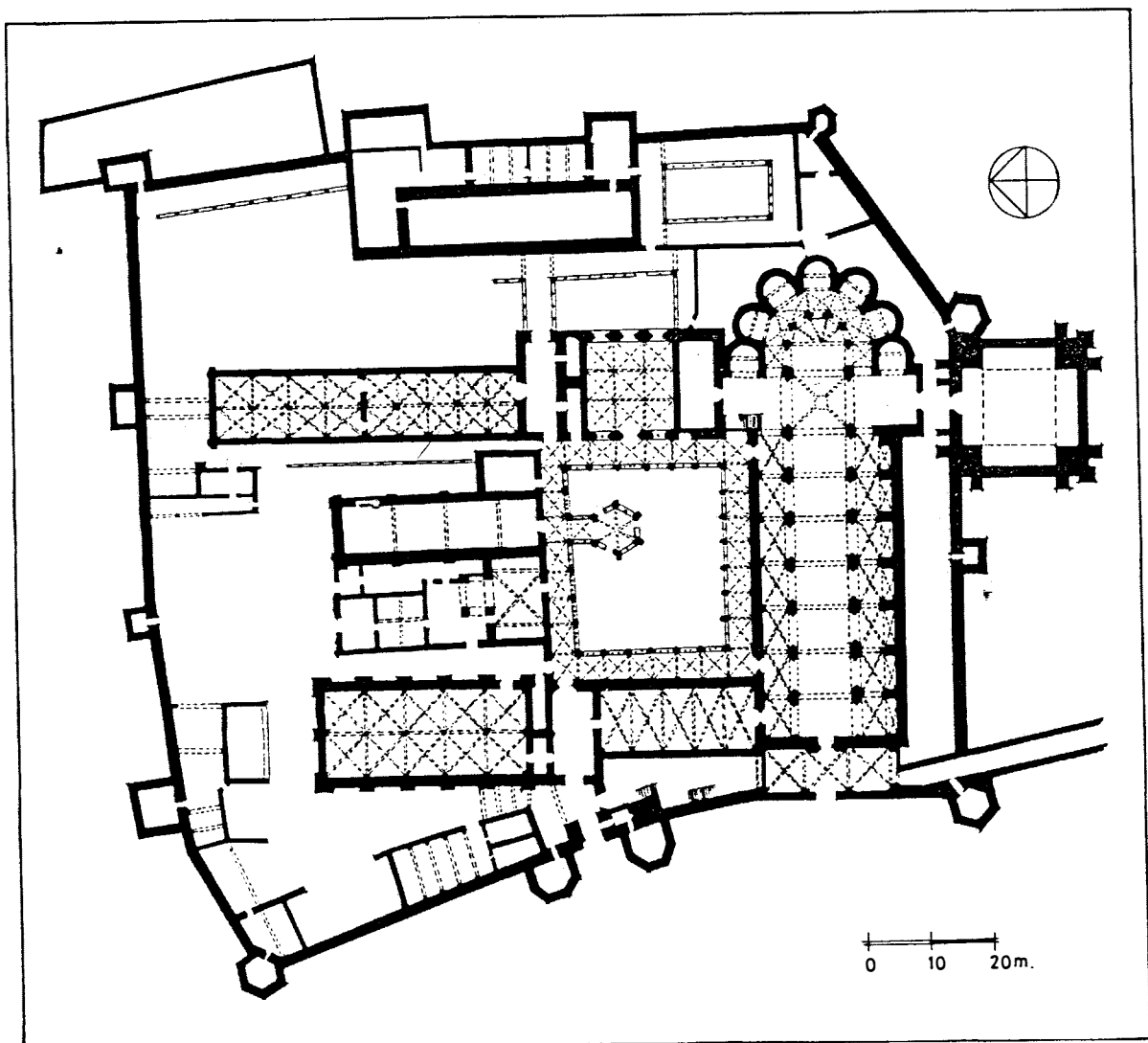
Ja al segle XII, Poblet tenia un **hospital de pobres**. Bastit per l'abat Hug (1166-81), o bé pel seu successor l'abat Esteve (II) (1181-85), es documentalment citat el 1185 quan Berenguer d'Agramunt i la

seva esposa Sesterona feren donació d'un cens a favor de la dita institució. El 1207, Bernat de Granyena féu construir un nou hospital que dotà amb terres, molins i drets que posseïa a Tàrraga i a Belianes.

La biblioteca del monestir esdevingué aviat important. En el seu origen era formada per obres litúrgiques, bíbliques, patrístiques i consuetes que es devien a còpies que els primers monjos s'havien endut de l'abadia de Fontfreda. Més tard, cap als segles XIV i XV, en què diversos monjos pobletans eren per diferents universitats europees estudiant o bé ensenyant, hi havia obres de dret, de filosofia, de teologia escolàstica, així com també clàssics llatins.

La donació d'obres que el 20 d'agost de 1380 féu el rei Pere III constituïa, tal com constava a l'entrada de la biblioteca, la *Libraria illustrissimi Petri regis Aragonum tertii*. Contenia valuosos llibres d'història, que havien de ser el complement documental als panteons reials per tal d'enaltir les gestes de la dinastia comtal. Al segle XVII, en temps del segon abadiat d'Antoni Rosell (1677-80), el virrei de Nàpols Pere Antoni d'Aragó, de la nissaga dels Cardona, també féu donació de la seva important i quantiosa biblioteca. Constava d'uns quatre mil volums, entre manuscrits i obres impreses, que s'instal·laren en una trentena d'armaris de l'antiga sala de monjos (avui sols en resten escassos volums dispersos per diferents biblioteques del país).

Cal destacar, entre les obres que servava la biblioteca monàstica, la còpia que el 1343 féu fer l'abat Copons de la *Crònica de Jaume I*. És la més antiga que es conserva redactada en català; avui es troba a la Biblioteca Universitària.

La vitalitat espiritual de Poblet i l'ajuda atorgada pel rei Alfons el Cast al cenobi, mogueren, des d'aviat, a fer noves fundacions. El 12 de maig de 1194, tretze monjos de Poblet fundaren el monestir de Piedra (Aragó), del qual fou primer abat Jofre de Rocabertí. El 1233, una altra comunitat de la Conca s'instal·lava a Benifassà. Poc després, arran de la conquesta de Mallorca pel rei Jaume I, els monjos de Poblet s'establiren a les Illes tot fundant, el 1239, el monestir de Santa Maria la Reial. El 1282, Poblet rebé d'Alfons II el priorat-hospital de Sant Vicenç de la Roqueta (València), per permuta sobre els drets que el monestir tenia sobre el castell i la vila de Piera, a la comarca de l'Anoia. Més tard, el 1311, l'abat de Poblet Pere Alferic (1302-11), rebé de Sibil·la de Saga una propietat extramurs de Barcelona prop del portal de Sant Antoni. L'any següent, hom hi havia fundat ja el priorat de Santa Maria de Nazaret.

Al començament del segle XVI, Ferran el Catòlic posà sota la tutela de Poblet el petit santuari de la Mare de Déu del Tallat, a la divisòria de la Conca de Barberà i les comarques de la Segarra i de l'Urgell. A partir d'aquell moment, l'any 1509, aquella capella que havia administrat Ramon de Llorac, senyor de Solivella, la rebia l'abat Domènec Porta (1502-26), el qual la convertiria en priorat on residí una petita comunitat fins el 1822.

Després de llargues controvèrsies, el 1616 va crear-se la Congregació Cistercenca d'Aragó, a la qual s'oposaven la comunitat de Poblet i el seu abat Simó Trilla (1602-23). Aquesta creació suposava perdre la vinculació directe amb l'abat de Cîteaux, i passar a dependre d'un vicari general nomenat per la Congregació alhora que la dignitat de l'abat deixava de ser perpètua per esdevenir quadriennal. Amb la mort de l'abat Trilla l'any 1623, Poblet hi fou inclòs.

L'especial vinculació de Poblet a la monarquia i els alts càrrecs de govern encomanats als seus abats feren que totes les lluites esdevingudes al país tinguessin la seva repercussió al monestir. Durant la guerra civil contra Joan II, l'abat Miguel Delgado (1458-78) defensà les lleis del Principat enfront del rei, però quan les coses es van complicar, passà al bàndol reial, deixant el monestir sota l'autoritat d'un vicari, ja que la comunitat es mostrava favorable als consellers de Barcelona.

En temps de la Guerra dels Segadors, l'abat Rafael Llobera (1640-44 i 1648-52) es posà al costat de la Generalitat contra Felip IV de Castella, malgrat estar dividida la comunitat. El cenobi sofrí els estralls de la guerra i deixà de percebre moltes rendes per la misèria i la devastació en els seus dominis. El 1651, el monestir féu costat a la pagesia que, indignada, s'alçà contra els francesos; fra Pere Llobera, nebot de l'abat, i fra Bernat Llop, hi participaren comandant partides contra Prades.

L'abat José Tresánchez (1700-04) reconegué, el 1701, l'autoritat de Felip V en l'entrada que aquest féu a Barcelona el 2 d'octubre d'aquell any. Pel contrari, quan l'arxiduc Carles fou proclamat rei el 1703, el nou abat Francesc Dorda (1704-08) es mostrà gran entusiasta de la causa austriacista, acceptant fins i tot càrrecs polítics. Durant la Guerra de Successió, l'abat Dorda fou nomenat bisbe de Solsona i el monestir passà per moments de perill, salvats gràcies al bon fer del nou abat Josep Escuder (1713-18).

Al segle XIX, després de l'espoliació dels francesos del 1809, arribà l'exclaustració monàstica el 1835. Aquell any, el monestir comptava amb un total de 69 religiosos, 58 eren monjos, i els 11 restants, llecs i donats. A partir d'aquella data el cenobi restà abandonat i obert al pillatge i a la devastació. El 1843 les despulles reials foren traslladades a Tarragona, i quan, el 1849, la Comissió de Monuments Històrics i Artístics se'n féu càrrec l'interior de l'abadia ja era un munt de runa. La reconstrucció del cenobi fou promoguda, en gran part pel diplomàtic i financer Eduard Toda i Güell, que motivà l'interès vers el monument. Fruit de la seva iniciativa fou el **Patronat de Poblet** (1930), que va tenir continuïtat amb la **Germandat de Poblet**, que fou fundada l'any 1945.

La restauració monàstica fou possible des del 1940, quan l'abat primer del Císter, Edmon Bernadini vingué a Catalunya a establir quatre monjos italians que retornaren la vida conventual a Poblet, sota el comandament del prior Joan Rosavini. Avui, la comunitat torna a ser arrelada en aquesta Conca de Barberà on fa vuit segles bastí el seu monestir, i on la trentena de monjos que ara la componen continuen l'obra iniciada el 1153 per aquells dotze religiosos procedents de Fontfreda.

El conjunt monumental

El conjunt monumental del **monestir de Poblet** es disposa en tres closos successius parcialment encerclats per un mur emmerletat. El primer, en entrar, és el de construcció més recent, les edificacions del qual daten de mitjan segle XVI. En el segon recinte, al qual s'accedeix per la **Porta Daurada**, hom troba, al voltant d'una gran plaça irregular, l'**Hostaleria**, l'**Hospital de Pobres**, la **capella de Santa Caterina** i la **Bosseria**. El tercer clos és fortificat i tanca el **Palau Reial** i l'abadia pròpiament dita amb l'església, el claustre i altres dependències.

Al primer recinte d'edificacions es desenvolupava, en l'època de major esplendor del cenobi, la vida industrial i agrícola necessàries per a la bona marxa del monestir. Hom hi entra per la **porta de Prades**, obra de l'abat Ferran de Lerín (1531-45), darrera la qual hi ha la **Porteria Vella**, avui no utilitzada. Les edificacions d'aquest espai eren magatzems, habitatges dels jornalers i d'altres treballadors vinculats al monestir i a les seves possessions, alhora que tallers, abeuradors, pous, etc. construïts per l'esmentat abat i per un dels seus successors, l'abat Joan de Guimerà (1564-83).

També dins d'aquest sector, i a la dreta de la Porta Daurada, hi ha la **capella de Sant Jordi**, que féu bastir el rei Alfons el Magnànim des de Nàpols, sota la triple advocació de la Mare de Déu del Roser, de Sant Miquel i de Sant Jordi. Construïda el 1452, en temps de l'abat Bartomeu Conill (1437-58), és un bell exemple d'arquitectura gòtica, d'una sola nau amb absis pentagonal, i és coberta de volta estrellada de fines ogives. A la façana es destaca l'acurada ornamentació escultòrica de la portada, on hom aprecia sengles escuts reials d'Aragó i de Nàpols, així com el de l'abat constructor.

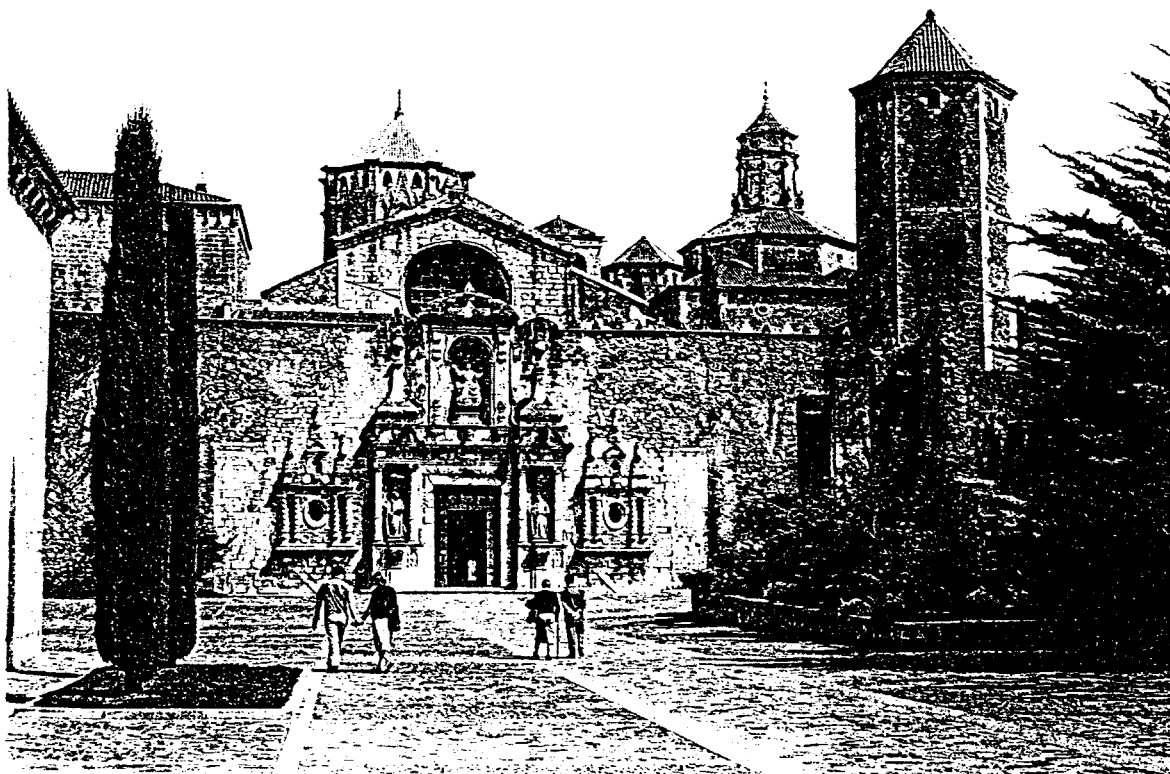
La **Porta Daurada**, en forma de cancell, dóna accés al segon clos monàstic. És fortificada amb espitlleres i matacans sota els quals es veuen els escuts de la Corona Catalano-aragonesa, de Sicília i de Castella. Fou bastida en temps dels abats Miguel Delgado (1458-78) i Juan Payo Coello (1480-98). El 1564, amb motiu d'una estada que Felip II de Castella féu al monestir, les plaques de bronze d'aquesta entrada es recobriren de fulls d'or, d'on prové el nom pel qual és coneguda actualment.

A la plaça major, al bell mig del segon recinte monàstic, es destaca la **capella de Santa Caterina**. Obra romànica tardana, consagrada el 1250, era l'església del nou **Hospital de Pobres** i pelegrins, bastit el 1207 amb les deixes de Bernat de Granyena. Les restes d'aquest hospital, encara avui, les veiem a mà esquerra de dita capella. També cal fer esment del que foren les antigues dependències administratives o **Bosseria** del monestir, que hi són contigües. A la part posterior de la capella de Santa Caterina i quasi davant la **Porta Reial**, s'alça l'esvelta **creu** de l'abat Joan de Guimerà (1564-83), obra de bella factura gòtica.

En travessar la **Plaça Major** s'arriba al recinte fortificat que tanca el nucli principal del monestir on avui radica tota l'activitat del cenobi. Tot aquest conjunt prengué la forma definitiva amb el mur que l'envolta, fet construir pel rei Pere el Cerimoniós arran d'una visita que hi féu en 1366, davant el perill d'un atac de les tropes de Pere el Cruel de Castella. L'obra fou bastida sota la supervisió de fra Guillem de Guimerà, comanador hospitaler de l'Espluga de Francolí, després de vèncer la forta oposició de les poblacions veïnes de Prades i de Vimbodí, com també la dels veguers de Montblanc, Cervera i Lleida, que amb l'esmentada fortificació es creien perjudicats.

El perímetre de la **muralla** és de 608 metres, l'altura d'11 metres i el gruix de 2 metres. És protegida per merlets quadrats amb espitlleres, per un camí de ronda (sols trencat en el sector de la nova sagristia, segle XVIII, i en el de les **anomenades Cases Noves**) i per torres de planta quadrada o poligonal que s'alcen uns deu metres per sobre del mur. La seva construcció fou molt llarga ja que fins ben entrat el segle XV no quedà enllestida. El conjunt és format per un total de **13 torres**, dues de les quals flanquejant la **Porta Reial**, constitueixen un dels més bells exemplars medievals d'arquitectura militar catalana; de planta hexagonal i irregular són fetes a l'exterior de pedra tallada. Els matacans i espitlleres que les coronen contribueixen a la seva equilibrada proporció. Si des de la Porta Reial iniciem el recorregut del mur en direcció nord trobem, successivament, la **torre del Prior**, la **de l'Oli**, la **dels Banys**, una d'innominada, la **de les Cases Noves**, actualment amagada dins d'aquesta construcció del segle XVIII per a estatge dels monjos jubilats, la **de les Armes**, la **de Sant Esteve**, la **dels Boigs** o **de la**

Infermeria, la de les Hòsties o del Cardenal, una de mig enderrocada també innominada, i la de la Sabateria. Aquesta darrera i l'esmentada torre del Prior emmarquen el llenç del mur occidental que dona a la Plaça Major.

Cal notar que a la planta baixa de la torre de Sant Esteve hi ha la capella romànica de Sant Esteve, construïda a la fi del segle XII amb una deïxa de l'ex-abat i bisbe d'Osca Esteve (I) (1160-65). D'una sola nau de reduïdes dimensions i volta de canó lleugerament apuntada, és feta de carreus força irregulars i ben distribuïts. Com a únic punt de llum té una finestra de doble esqueixada al llenç de llevant. Hom creu que era l'església de l'antiga infermeria, a la qual era adossada. La part superior d'aquesta torre de Sant Esteve i la contigua de les Armes s'han adequat recentment (1979-81) per instal·lar-hi l'arxiu de l'ex-president de la Generalitat Josep Tarradellas.

L'església fou bastida en temps del rei Alfons I (1162-96), el qual amb la seva decidida ajuda contribuï a la consolidació del cenobi. És de planta basilical amb tres naus, creuer en forma de creu llatina i l'absis mirant a orient com era habitual. La nau central, de 28 metres d'alçàfia, és coberta amb volta lleugerament apuntada, de regust encara romànic, reforçada per set arcs torals, que arranquen de les semicolumnes adossades als pilars cruciformes que separen les naus. Les laterals tenen 18 metres d'alçada i són cobertes amb voltes de creueria gòtica. La nau de l'Epístola amb set capelles col·laterals entre els contraforts fou refeta en temps de l'abat Ponç de Copons (1316-48), el qual també inicià la construcció del finíssim i característic **cimbori** vuitavat, que recentment, el 1978, ha estat restaurat per l'arquitecte Joan Bassegoda i Nonell. També a aquest abat cal atribuir la construcció de l'atri o galilea que dona accés a l'església i que separa la porta barroca oberta pel duc de Cardona al segle XVII, al mur exterior, de la veritable porta que dona entrada a l'església.

L'absis és ornat amb una elegant girola amb cinc capelles radials que l'allunyen substancialment de l'austeritat cistercenca. Als extrems del creuer hi ha sengles petites absidioles. L'església és il·luminada per finestres obertes als murs laterals de la nau central a l'absis i per la rosassa del llenç de ponent.

En el presbiteri, emmascarant la girola, s'alça el refinat **retaule** renaixentista d'alabastre obrat, en 1527-29, per l'escultor Damià Forment per encàrrec de l'abat Pere Queixal (1526-31). Incomprensions

i incompliments en algunes clàusules del contracte provocaren un sorollós plet que portà a la deposició de l'abat Queixal, el qual morí empresonat al castell de Xativa el 1534. El conjunt, ben restaurat, ens mostra la seva exquisida factura primitiva, malgrat les mutilacions que té a la predel·la i a les fornícules de la part mitjana. Cal destacar la imatge de la Verge, sota l'advocació de la qual és posat el monestir, i les imatges del Crist gloriós i del Crist crucificat que són a la part superior.

Ambdós costats del creuer són travessats per sengles arcs molt rebaixats que fan de suport del **panteó reial** de la dinastia catalano-aragonesa, segons desig exprés de Pere el Cerimoniós. Les tombes, com una gran part de les dependències monàstiques foren restaurades a partir del 1940 per l'escultor Frederic Marès. A la banda del nord hi ha les tombes de Jaume I, de Pere el Cerimoniós, de les seves tres mullers, Maria de Navarra, Elionor de Portugal i Elionor de Sicília, i de Ferran el d'Antequera. A les de l'altre costat, Alfons el Cast, Joan II l'Amador de la Gentilesa, les seves dues mullers Marta d'Armanyanc i Violant de Bar, i els pares de Ferran el Catòlic; cal, però, no oblidar les tombes d'Alfons el Magnànim i de Martí l'Humà, que junt amb d'altres membres de la dinastia reposen també a Poblet.

Al costat del nord de l'església se situa el **claustre major** del monestir, trencant així el costum dels claustres cistercencs, que normalment s'erigien a migdia, com és el cas del de Santes Creus a l'Alt Camp. L'ala més antiga, de l'inici del segle XII, és la col·lateral al mur de l'església; és de factura romànica, si bé la coberta ja és ogival. Té les arcades agrupades de dues en dues descansant sobre columnes, sota uns grans arcs de descàrrega apuntats. Les tres galeries restants, ja netament gòtiques, no són més que una evolució tipològica de la primera ala. A la galeria del nord, davant del refectori, i a la part de dins del claustre hi ha el tradicional lavabo dels cistercencs, erigit, com la primitiva ala, en estil romànic.

A la part oriental del claustre major, al costat de l'escala que puja al dormitori dels monjos, es troba la **sala capitular**. S'hi entra per una porta romànica amb arcs i columnes en gradació, flanquejada per dues finestres geminades per a permetre l'assistència dels novicis a les assemblees des de fora. És un espai quadrangular dividit en nou trams de creueria, sostinguts entre els murs i quatre columnes centrals vuitavades, esveltes i amb capitells excel·lents. A terra hi ha esculpides les lloses sepulcral d'una gran part dels abats perpetus del monestir. Constitueix, potser, l'estança més harmoniosa i equilibrada de tot el conjunt monàstic.

Des de la galeria septentrional del claustre hom accedeix al refectori, a la cuina i al calefactor. El **refectori**, bastit al segle XII, és de planta rectangular i cobert per una volta de canó apuntada amb arcs torals de secció quadrada. És un espai sobri i ben il·luminat per les finestres que s'obren als seus murs. El **calefactor**, a tocar del refectori, és un reduït espai d'estructura romànica, construït a la mateixa època que el primer, on els monjos d'altre temps s'escalfaven durant els crus dies d'hivern.

Pel locutori dels monjos, a l'angle nord-est del claustre major, es passa a la **biblioteca**. L'espai, erigit al segle XIII per tal d'instal·lar-hi el **scriptorium**, fou transformat en biblioteca en temps de l'abat Pere Virgili (1688-92), on ubicà els llibres donats per Pere Antoni d'Aragó. De reminiscències romàniques, és clarament d'estil ogival.

El **dormitori** dels monjos és bastit damunt la biblioteca i sala capitular. És un ampli espai rectangular de 87 m de llargària per 10 d'amplada, on es puja per l'escala que hi ha a la galeria oriental del claustre, al costat de la sala capitular. L'edificació fou erigida arran de la clàusula testamentària de 200 morabatins que el 1243 deixà Berenguer de Puigvert. En aquesta construcció del segle XIII, a diferència de les contemporànies del pis inferior, s'adoptà la coberta típicament catalana de l'embigat de fusta a dos vessants sobre dinou arcs de diafragma. Així hom evitava el pes, alhora que alleugeria les empentes laterals. Els arcs de diafragma reposen sobre mènsules de regust arabitzant; la secció dels arcs és rectangular amb un petit bordó a cada aresta.

A l'angle nord-oest del claustre s'obre la **porta romànica**, del segle XIV, que bastida per l'abat Copons dona accés al claustre major des de l'atri d'entrada o **sala de l'Abat Copons**. Aquest atri és un reduït espai, de carreus ben tallats i volta de creueria ogival. Des d'ací, hom accedeix al **celler**, que és

cobert amb voltes de creueria que reposen sobre pilars vuitavats. Semppla que aquesta estança anteriorment fou refectori de conversos, puix que consten documentalment les deixes que per a la seva construcció feren Arnau de Timor el 1225 i Guillem de Guàrdia el 1234. Per sobre de la sala de l'Abat Copons i del celler corre l'anomenat **dormitori dels monjos jubilats**, si bé no està clar que aquesta fos la seva utilització. Igual que el dormitori gran, és cobert amb teulada a doble vessant sostinguda per arcs de diafragma. Aquesta sala avui ubica part del Museu.

Al començament del segle XV, en temps del rei Martí, sobre les construccions de l'abat Copons, de l'ala de ponent del claustre i de la galilea de l'església, hom inicià la construcció del **Palau Reial**. L'obra, del més bell estil gòtic flamíger, restà inacabada i no s'utilitzà mai com a habitatge reial. El 1965, fou restaurat i s'adaptà per ubicar-hi diferents sales del Museu.

El rei, quan anava a Poblet, s'allotjava a les **Cambres Reials**, que eren situades darrere la sala capitular, sota la torre de Sant Esteve i de la Infermeria. Al seu costat, el **claustre romànic de Sant Esteve**, de la mateixa època que la capella del mateix nom, ens evoca la senzillesa i l'austeritat de les primeres construccions monàstiques.

A la banda nord-occidental del terme de Vimbodí es troba el despoblat de **Torrelles**, on consta documentalment l'existència en el segle XIII d'un **castell de Torrelles** a redòs del qual es degué formar un petit nucli de població. Situat al límit del terme de Vimbodí, Poblet maldà per adquirir-ne el domini, de manera que el 1260 l'abat Arnau de Preixens comprà per 470 morabatins els drets que Ramon de Corbella, cavaller de l'Espluga de Francolí, tenia en l'esmentat castell. El 1410 el monestir hi obtenia la total jurisdicció, civil i criminal, per compra al rei Martí. Al segle XVIII encara era poblat; avui només és el nom d'una partida del terme municipal de Vimbodí.

A la banda meridional del municipi, als vessants septentrionals de les Muntanyes de Prades, situada a 882 metres d'altitud en el bosc de Poblet, es troba l'antiga granja cistercenca de **la Pena**, al capdamunt de la vall d'aquest nom. Poblet l'havia organitzada ja a la fi del segle XII, i apareix documentada el 1201 en un privilegi d'Innocenci III. Arran dels conflictes amb les poblacions veïnes, per raó dels boscs del monestir, aquesta granja sofrí diversos assaltaments, sobretot per gent de Montblanc. Al darrer quart del segle XIII fou incendiada per montblanquins, els quals mataren, a més, un monjo i feriren dos conversos. El 1317, uns homes de la mateixa vila hi calaren novament foc i mataren el majoral, fra Pere Bafarot. El 1322, Jaume II, davant les pretensions del batlle de les Muntanyes de Prades, assignà al veguer de Montblanc la jurisdicció sobre aquesta granja, però el 1392, el monestir aconseguí els drets judicials sobre el lloc per compra al rei Joan I. La capella de la granja era dedicada a **Santa Magdalena**. Actualment és una casa forestal, el **Xalet de la Pena**.

A la banda meridional del municipi de Vimbodí, a l'esquerra del **torrent de Castellfollit**, afluent per la dreta del barranc del Tillar, es troba dins del bosc de Poblet l'antiga granja de **Castellfollit**, organitzada pels monjos a la segona meitat del segle XII; hi produïen principalment fusta i carbó. El 1366 fou mort per homes de prades el granger, fra Guillem Tost, la pedra tombal del qual, amb la seva imatge en relleu, es troba al claustre del monestir, amb una inscripció al mur que explica l'esdeveniment. Actualment, en el lloc on hi havia hagut l'antiga granja, s'ha bastit un nou edifici, propietat de Poblet, que serveix temporalment d'esbarjo per als monjos. A l'altra banda de la barrancada, en un cim, sobre la roca, hi ha les restes d'una torre de vigilància del segle XI.

En aquest mateix sector del terme, però més a ponent, es troba la granja del **Tillar**, constituïda a la darrereria del segle XII. Fou un centre d'explotació forestal; actualment hi ha un xalet del servei forestal.

Al costat de l'actual carretera de Poblet a Prades i a uns vuit-cents metres del monestir, es troba l'antiga **Granja Mitjana**, organitzada a mitjan segle XII, damunt el lloc ocupat, en època romana, per una vil·la rústica; segons la tradició, fou la primera residència dels monjos, mentre iniciaven les construccions del monestir. Fou bàsicament agrícola i durant l'abadiat de Pere Virgili, a la fi del segle XVII, s'hi construí un pou de gel, que encara existeix, enderrocant.

A la banda sud-occidental del terme i a ponent del monestir, a l'esquerra del barranc del Tillar, al bell mig d'una extensa plana conreada es troba la granja de **Riudabella**, que els monjos organitzaren a la segona meitat del segle XII, probablement damunt d'una antiga vil·la romana, com ho testimonien les troballes de ceràmica *sigillata*, campaniana i vulgar, realitzades al seu entorn. Fou una de les primeres granges del monestir constituïda dins del territori donat a Poblet per Ramon Berenguer IV. Com d'altres també sofrí assaltaments per part dels pobles veïns: a la fi del segle XIII, per veïns de l'Espluga; a mitjan segle XIV per servents de Berenguer de Jorba, que pretenia drets sobre Vallclara. L'any 1392 el monestir adquirí al rei Joan I els drets judicials sobre el lloc conjuntament amb els de Castellfollit, el Tillar i la Granja Mitjana. A la segona meitat del segle XV, l'abat Delgado hi féu diverses construccions i hi bastí també la capella, que encara es conserva, a la clau de volta de la qual hi figuren les seves armes. Al llarg dels segles XVI-XVIII, els abats pobletans feren diverses millores en aquesta granja, la més activa del cenobi, i la dedicada bàsicament al conreu de cereals, vinya i safrà i a la cria de bestiar. Després de la desamortització, l'heretat fou adquirida per la família Gil Moreno, que reféu els edificis amb un cert caire medievalitzant. Actualment, a més de la residència de l'esmentada família, alberga un restaurant.

Uns dos quilòmetres i mig al nord del monestir de Poblet es troba la granja de **Milmanda**. Esmenat el lloc com a **castell de Milmanda** el 1148, el monestir l'adquirí el 1163, quan hi constituí una granja agrícola i ramadera. Durant l'abadiat de l'abat Copons (1316-48) es construí la magnífica torre de l'entrada i defensa que li dóna una especial faïçó. Al començament del segle XV les seves terres foren establertes a emfiteutes i l'abat Guimerà, a la fi del segle XVI, hi féu notables millores.

BIBLIOGRAFIA

- ## **La Ruta del Císter**
Carme Anglès, Pep Cunillera, Enric Fonts, Montserrat Robusté
Col·lecció Azimut 5
Cossetània Edicions. Valls. (1999)
- ## **Gran Geografia Comarcal de Catalunya**
Volum 9. La Segarra, l'Urgell i la Conca de Barberà
Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona. (1983)
- ## **El Monestirs Catalans.**
Antoni Pladevall, Francesc Català Roca.
Editorial Destino. Barcelona. (3ª Edició, 1974).
- ## **Conca de Barberà. Mapa comarcal de Catalunya (16).**
Cartografia escala 1:50.000
Institut Cartogràfic de Catalunya. Barcelona (1995).

Agustí Poch, maig de 2002

